

ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๕๓๐๒

กรมการปกครอง

ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

เรื่อง ร้องเรียนการปฏิบัติงานของสำนักทะเบียนอำเภอ กรณีอนุญาตให้หญิงซึ่งการสมรสได้สิ้นสุดลงด้วยความตาย เปลี่ยนชื่อสกุลกรณีการสมรส

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด (ยกเว้นจังหวัดขอนแก่น) และปลัดกรุงเทพมหานคร

อ้างถึง หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๒๒๒ ลงวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๗

ด้วยกรมการปกครอง ได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสำนักทะเบียนอำเภอ แห่งหนึ่ง กรณีนายทะเบียนท้องที่ได้อนุญาตให้หญิงซึ่งการสมรสได้สิ้นสุดลงด้วยความตาย เปลี่ยนชื่อสกุลกรณี การสมรส โดยหญิงรายดังกล่าวได้จดทะเบียนสมรสกับสามีชาวต่างชาติตามกฎหมายของต่างประเทศ ในปี ๒๕๔๙ และการสมรสได้สิ้นสุดลงด้วยความตายของสามีตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ แต่เมื่อหญิงนั้นได้ทำการ จดทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัวในปี ๒๕๖๕ สำนักทะเบียนอำเภอก็ได้มีการบันทึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อตกลง เรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสไว้ว่า “ฝ่ายหญิงประสงค์ใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชาย” ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวน่าจะ ไม่ถูกต้อง เพราะการตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสย่อมต้องทำในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายยังมีชีวิตอยู่ ในกรณีนี้ ฝ่ายหญิงจึงไม่อาจตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลกับสามีที่ตายได้ จึงขอให้กรมการปกครองตรวจสอบการใช้ชื่อสกุล ของหญิงรายดังกล่าวว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

ในการนี้ กรมการปกครอง ได้ดำเนินการตรวจสอบฐานข้อมูลทะเบียนกลาง และพิจารณา ระเบียบกฎหมายรวมทั้งหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องแล้วมีความเห็น ดังนี้

๑. กรณีที่ฝ่ายหญิงได้จดทะเบียนสมรสตามกฎหมายของต่างประเทศกับสามีชาวต่างชาติ ในปี ๒๕๔๙ และการสมรสได้สิ้นสุดลงด้วยความตายของฝ่ายชายในปี ๒๕๕๘ ต่อมาในปี ๒๕๖๕ ฝ่ายหญิง ได้ทำการจดทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) เพื่อให้ปรากฏหลักฐานการสมรสและการสิ้นสุดการสมรส ของตนเอง ในกรณีนี้ หญิงนั้นย่อมสามารถขอใช้คำนำหน้านามว่า “นาง” ได้ตามความสมัครใจ ตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติคำนำหน้านามหญิง พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่ไม่มีสิทธิขอเปลี่ยนชื่อสกุลกรณีการสมรสตามฝ่ายชาย ที่ตาย เนื่องจากขัดต่อมาตรา ๑๕๐๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘

๒. กรณีที่มาตรา ๑๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ บัญญัติไว้ว่า “เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย ให้ฝ่ายซึ่งยังมีชีวิตอยู่และใช้ชื่อสกุล ของอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิใช้ชื่อสกุลนั้นได้ต่อไป แต่เมื่อจะสมรสใหม่ ให้กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน” นั้น ต่างจากกรณีของหญิงรายนี้ได้จดทะเบียนสมรสกับสามีชาวต่างชาติตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ แต่ยังไม่เคยเปลี่ยน ไปใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชายแต่อย่างใด จนกระทั่งการสมรสได้สิ้นสุดลงด้วยความตายของฝ่ายชายในปี ๒๕๕๘ ดังนั้น ฝ่ายหญิงจึงไม่มีสิทธิใช้ชื่อสกุลตามสามีที่ตาย และไม่มีสิทธิขอเปลี่ยนชื่อสกุลกรณีการสมรส ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘

๓. กรณีที่นายทะเบียนท้องที่ได้อนุญาตให้ฝ่ายหญิงเปลี่ยนชื่อสกุลกรณีการสมรส จากชื่อสกุลเดิม ของตนไปเป็นชื่อสกุลของสามีที่ตาย และอนุญาตให้ฝ่ายหญิงนำชื่อสกุลเดิมของตนไปตั้งเป็นชื่อรอง จึงเป็น คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น สำนักทะเบียนอำเภอย่อมต้องดำเนินการเพิกถอนหลักฐาน

เอกสาร...

เอกสารและจำหน่ายรายการดังกล่าวในฐานะข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคล โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๙ และ มาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ พร้อมทั้งดำเนินการแก้ไขรายการ ในทะเบียนบ้าน (ท.ร.๑๔) ให้กลับไปเป็นชื่อตัวและชื่อสกุลเดิมให้ถูกต้อง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ และแจ้งให้หญิงนั้น ยื่นคำขอเปลี่ยนแปลงบัตรภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

๔. เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาความผิดพลาดในการให้บริการประชาชน ด้านการทะเบียนชื่อบุคคล ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอและผู้อำนวยการเขต ในฐานะนายทะเบียนท้องที่ ตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล (การยื่นคำขอตามแบบ ช.๑) จึงขอให้จังหวัดและกรุงเทพมหานคร ได้กำกับ สำนักทะเบียนอำเภอ/เขต ในพื้นที่รับผิดชอบ ให้ศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบกฎหมายและหนังสือสั่งการ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ หากมีปัญหาในการปฏิบัติงานในเรื่องที่ไม่มีระเบียบกฎหมายและหนังสือ สั่งการกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ ให้สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตหารือเป็นหนังสือหรือทางโทรศัพท์ (กรณีเรื่องด่วน) มายังสำนักทะเบียนจังหวัดหรือสำนักทะเบียนกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชา ตามลำดับในสายงาน ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณากลับกรองปัญหาก่อนที่จะทำการหารือไปยังกรมการปกครอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และแจ้งให้สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายบรรจบ จันทรัตน์)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการทะเบียน
ส่วนการทะเบียนทั่วไป
โทร. ๐ ๒๗๙๑ ๗๐๔๘ - ๙
โทรสาร ๐ ๒๗๙๑ ๗๐๔๙

ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๒๒๒

กรมการปกครอง

ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๓ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง แจ้งคำพิพากษาศาลปกครอง “กรณีการเพิกถอนการจดทะเบียนชื่อสกุล”

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดและปลัดกรุงเทพมหานคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย คำพิพากษาศาลปกครอง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนายสุรกาญจน์ อัสววัลลภ ได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองขอให้เพิกถอนการรับจดทะเบียนชื่อสกุลของนายบั๊กไฮ้ แซ่จ้ง ซึ่งซ้ำกับของนายซ่งเฮ้า แซ่เบ๊ ซึ่งจดทะเบียน ขอดตั้งชื่อสกุลก่อน โดยฟ้องผู้อำนวยการเขตสัมพันธวงศ์ เป็นผู้ถูกฟ้องคดี ที่ ๑ และผู้อำนวยการส่วนการทะเบียนทั่วไป กรมการปกครอง เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ซึ่งศาลปกครองกลาง ได้พิจารณาและมีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๖ โดยมีคำสั่ง “ให้ผู้ถูกฟ้องดำเนินการเพิกถอนการจดทะเบียนชื่อสกุลซ้ำของนายบั๊กไฮ้ แซ่จ้ง ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา”

จากคำพิพากษาดังกล่าว เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จึงขอชักซ้อมและทำความเข้าใจ ดังนี้

๑. การจดทะเบียนชื่อสกุล “อัสววัลลภ” ของนายบั๊กไฮ้ แซ่จ้ง ซึ่งยื่นคำร้องขอจดทะเบียนชื่อสกุล ภายหลังจากที่นายซ่งเฮ้า แซ่เบ๊ ได้ขอจดทะเบียนชื่อสกุล “อัสววัลลภ” ไว้แล้ว เป็นการยื่นจดทะเบียนชื่อสกุลซ้ำกับชื่อสกุลที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว ขัดกับมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งบังคับให้อยู่ในขณะนั้น โดยมาตรา ๘ (๕) บัญญัติให้ชื่อสกุลนั้นจะต้องไม่ซ้ำกับชื่อสกุลซึ่งจดทะเบียนไว้แล้ว ถือได้ว่าการจดทะเบียนของนายบั๊กไฮ้ แซ่จ้ง ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ คำสั่งที่อนุญาตจดทะเบียนชื่อสกุล ของนายบั๊กไฮ้ แซ่จ้ง จึงเป็นการอนุญาตที่ไม่ถูกต้อง นายทะเบียนสามารถดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องได้เสมอ และไม่สามารถกล่าวอ้างว่าเป็นชื่อสกุลที่ได้จดทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมายก่อนวันที่พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ ใช้บังคับ (ตามมาตรา ๑๐ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕)

๒. ตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ ไม่มีบทบัญญัติมาตราใดให้อำนาจผู้ใดเพิกถอนการจดทะเบียนชื่อสกุลซ้ำกันไว้ ศาลเห็นว่า แม้ พ.ร.บ. ชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ จะไม่กำหนดขั้นตอนในการเพิกถอน กรณีการจดทะเบียนชื่อสกุลโดยมิชอบด้วยกฎหมายไว้แต่ พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางการปกครอง พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้วางหลักในมาตรา ๓ ไว้ว่า วิธีปฏิบัติราชการทางการปกครอง

**ตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนด
วิปฏิบัติราชการทางการปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรม
 หรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดใน พ.ร.บ. นี้ ซึ่งวิธีเพิกถอนคำสั่ง
 ทางปกครอง พ.ร.บ. วิปฏิบัติราชการทางการปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้บัญญัติไว้ในส่วนที่ ๖ “ให้เจ้าหน้าที่
หรือผู้บังคับบัญชาอาจเพิกถอนคำสั่งได้ ไม่ว่าจะพ้นขั้นตอนการกำหนดให้อุทธรณ์หรือให้ได้แย้งตาม
 กฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นมาแล้วหรือไม่**

เมื่อ พ.ร.บ. ชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ ไม่บัญญัติในเรื่องการเพิกถอนการจดทะเบียนชื่อสกุลซ้ำไว้
จึงต้องนำบทบัญญัติเรื่องการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้แก่กรณีพิพาท

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และกรุณาแจ้งสำนักทะเบียนอำเภอ กิ่งอำเภอ เขตและเทศบาล
 ทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายนิรันดร์ สวัสดิ์แก้ว)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการทะเบียน

ส่วนการทะเบียนทั่วไป

โทร. ๐-๒๖๙๑-๖๐๑๖-๑๙

โทรสาร ๐-๒๖๙๑-๖๐๑๙